

Lublin, dn. 04 listopada 2024 r.

Prof. dr hab. Renata Klebaniuk  
Instytut Żywienia Zwierząt i Bromatologii  
Wydział Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki  
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie  
Ul. Akademicka 13  
20-950 Lublin

Rada Naukowa Instytut Zootechniki PIB 32-083 Baboń, ul. Krakowska 1 Sekretariat WPLYNĘ: O	
12. 11. 2024	
Znak sprawy	
Poczas	Zal

### Ocena

**rozprawy doktorskiej mgr. inż. Dariusza Pomykały**  
**pt.: Uwarunkowania efektywności i opasu bydła rasy Hereford**  
**i mieszańców Hereford x Limusin w chowie ekologicznym**  
**wykonanej w Zakładzie Hodowli Bydła**  
**Instytutu Zootechniki – Państwowego Instytutu Badawczego**  
**pod kierunkiem dr hab. Piotra Wójcika, prof. IZ**

#### I. Podstawa prawna i ocena formalna

Ocenę rozprawy doktorskiej wykonano w odpowiedzi na pismo Dyrektora Instytutu dr inż. Tomasza Jacka z dnia 22 października 2024 roku (RN/1/6/24) w oparciu o uchwałę Rady Naukowej Instytutu Zootechniki Państwowego Instytutu Badawczego podjętą na 223. posiedzeniu w dniu 16 maja 2023 roku.

#### II. Problem naukowy i znaczenie badań

Tematyka pracy doktorskiej znajduje się w obszarze nauk rolniczych i dotyczy zagadnień badawczych i praktycznych, związanych z określeniem czynników ograniczających efektywność produkcji w ekologicznym opasie bydła mięsnego oraz analizę zoptymalizowanych warunków technologicznych tegoż opasu, dla uzyskania poprawy jego opłacalności.

Obecnie unijne oraz krajowe przepisy prawne określają szereg zasad regulujących produkcję, dystrybucję i wprowadzanie do obrotu produktów ekologicznych. Podstawowym aktem prawnym w Polsce jest ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej. Wśród unijnych aktów prawnych w tej kwestii można wymienić rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych oraz wydane na jego

Profesor dr hab. inż.

1

Renata Klebaniuk

podstawie akty UE. Zasady produkcji ekologicznej wymienione we wspomnianym rozporządzeniu, w przypadku produkcji zwierzęcej, wskazują głównie na:

- poszanowanie naturalnych systemów, utrzymanie i polepszanie stanu gleby, wody i powietrza, zdrowia roślin i zwierząt oraz równowagi pomiędzy nimi,
- prowadzenie produkcji zwierzęcej w powiązaniu z gruntami rolnymi, dostosowania jej do lokalnych warunków oraz klimatu,
- zachowanie integralności produkcji ekologicznej na wszystkich etapach produkcji, przygotowania i dystrybucji żywności i paszy,
- zapewnianie wysokiego poziomu dobrostanu zwierząt z uwzględnieniem specyfiki gatunku oraz dobór ras zwierząt charakteryzujących się dużą różnorodnością genetyczną i zdolnością dostosowania się do warunków lokalnych oraz odpornością na choroby i długowiecznością,
- stosowanie praktyk hodowli zwierząt wzmacniających układ odpornościowy i naturalny system obrony przed chorobami, także poprzez zapewnienie regularnego ruchu na wybiegach i pastwiskach oraz żywienie paszami ekologicznymi, a w efekcie produkcję żywności wysokiej jakości przy wykorzystaniu procesów niestanowiących zagrożenia dla środowiska, zdrowia ludzi, ani dla zdrowia i dobrostanu zwierząt.

Ekologiczny chów zwierząt nie jest metodą nową, ale w świetle obowiązujących ustaw i rozporządzeń, wymagającą nie tylko dużej świadomości producenta, ale także posiadania znacznej wiedzy fachowej. Oparty o rygorystyczne unormowania prawne, ogranicza bowiem możliwości stosowania części rozwiązań żywieniowych, leczniczych, profilaktycznych i technologicznych dozwolonych w produkcji konwencjonalnej, ale jednocześnie w efekcie końcowym umożliwia pozyskanie żywności wysokiej jakości.

Przedstawiona do oceny praca mgr. inż. Dariusza Pomykały w swoim zakresie merytorycznym wpisuje się w pełni w obowiązujące ustawodawstwo w zakresie produkcji zwierzęcej w chowie ekologicznym. Zarówno przegląd literatury, jak i zebrane wyniki są źródłem informacji dotyczących praktycznych możliwości prowadzenia opasu bydła określonych ras i ich mieszańców w warunkach ekologicznych w Polsce, w przełożeniu na możliwe do uzyskania efekty produkcyjne. Podjętą tematykę uważam za wciąż aktualną i pozytywnie oceniam celowość podjętego przez Doktoranta tematu.

### III. Opis i ocena pracy

Praca została przygotowana w formie tradycyjnego manuskryptu. Stanowi zbiór wyników zebranych na podstawie monitoringu określonej działalności. Nie ma bezpośredniego układu badawczego, nie jest w tym układzie doświadczeniem naukowym, ale stanowi analizę zmian zachodzących w określonym kierunku nauki. Jest to zgodne z obowiązującymi regulacjami prawnymi, jednak mocno utrudnia wyciągnięcie konkretnych wniosków, jak również ogranicza rozpowszechnienie wiedzy o uzyskanych rezultatach. Zakładając, że uzyskane wyniki zostaną opublikowane, można oczekiwać, że podjęty trud realizacji badań będzie nie tylko poszerzeniem dotychczasowej naukowej wiedzy w tym zakresie, ale również zostanie wykorzystany w praktyce.

*Profesor dr hab. inż.*

*Renata Klebaniuk*

### Szczegółowa ocena pracy – ocena kolejnych rozdziałów dysertacji, formy i sposobu przedstawienia treści

Przedstawiona do oceny praca została opatrzona tytułem: **Uwarunkowania efektywności i opasu bydła rasy Hereford i mieszańców Hereford x Limusin w chowie ekologicznym**, który wymaga uściślenia.

Manuskrypt składa się z rozdziałów: Wstęp, Cel pracy, Materiał i metody, Wyniki, Omówienie wyników i dyskusja, Wnioski, Piśmiennictwo, Załącznik 1, Streszczenie w j. polskim, Streszczenie w j. angielskim, poprzedzonych spisem treści w którym nie wszystkie wspomniane rozdziały zostały wyszczególnione.

W rozdziale „Wstęp”, będącym w swoim układzie i treści obszernym przeglądem piśmiennictwa Autor wprowadza czytelnika w omawiane zagadnienie. W zasadniczo dobranych, najważniejszych podpunktach tego rozdziału zestawia kluczowe zagadnienia związane z podjętym tematem, jednak ogromna ilość informacji, często podstawowych, ogólnych, utrudnia czytelnikowi poznanie głównego problemu pracy i celowości jej realizacji. Jako konkluzję tego rozdziału (przeglądu piśmiennictwa), nie przedstawiono hipotezy badawczej. Niestety, przy takiej formie pracy nie jest to po prostu możliwe. Fakt ten, na tym etapie oceny, mocno utrudnia poznanie celowości opracowania.

W pracy postawiono dwa cele: naukowy i użyteczny. Celem naukowym badań było określenie technologicznych ograniczeń w ekologicznym opasie bydła mięsnego wpływających na jego efektywność, natomiast użytecznym, w znaczeniu praktycznym była analiza zoptymalizowanych warunków technologicznych opasu bydła mięsnego w warunkach rolnictwa ekologicznego, dla uzyskania poprawy jego opłacalności.

W rozdziale „Materiał i metody” dość pobieżnie i bez usystematyzowania postępowania podano co wykonano w ramach realizowanych badań. Do technicznego pozyskania wyników wykorzystano wielokierunkową ankietę, z której część zebranych danych została ujęta w opracowaniu dysertacji. Czytając ten rozdział pojawia się szereg pytań i nieudomówień:

- brak szczegółów dotyczących pochodzenia buhajków – mieszańców (rasa krowy?),
- brak szczegółowego opisu i szczegółowej charakterystyki konkretnie gospodarstw z których wybrano utrzymywane (opasane) buhajki,
- na czym polegało szczegółowe typowanie, poszczególnych objętych opasem buhajków, do uboju i analizy rzeźnej?

Podane w tym zakresie informacje są lakoniczne i nie dają możliwości wykorzystania ich w pełnej interpretacji zebranych wyników. Nie podano szczegółów lokalizacji gospodarstw, szczegółów co do sposobu utrzymania i żywienia oraz miejsca uboju zwierząt z poszczególnych gospodarstw. Braki te uniemożliwiły zastosowanie poprawnej analizy statystycznej, co w efekcie nie dało możliwości pełnej interpretacji zebranych wyników.

*Profesor dr hab. inż.*

*Renata Klebaniuk*

Rozdział „Wyniki”, złożony z trzech podrozdziałów, jest zbiorem danych dotyczących struktury ankietowanych gospodarstw, stosowanych sposobów utrzymania bydła, struktury i parametrów rozrodu w tych stadach. Kolejny podrozdział jest przedstawieniem wyników dotyczących wskaźników opasu buhajków pochodzących ze wskazanych gospodarstw. Rozdział ten posiada znaczącą wartość poznawczą, zawiera wiele wskaźników, które są odpowiedzią na postawiony w pracy cel naukowy i praktyczny.

Pozytywnie, można ocenić również rozdział „Omówienie wyników i dyskusja”, w którym Autor omawia w odniesieniu do literatury dane pozyskane z przeprowadzonych ankiet, jak również uzyskane wyniki dotyczące efektów produkcyjnych - opasu bydła rasy hereford, limousine i ich mieszańców. Taki układ i zestawienie informacji jest czytelny, chociaż mało naukowy. Wymagał jednak od Autora znacznego zaangażowania i czasochłonnej pracy. W wielu przypadkach, mimo próby porównania uzyskanych wyników własnych badań z wynikami innych autorów, brak jest faktycznej dyskusji. Przedstawione w tym rozdziale wyniki własne (znaczące i ważne), nie zawsze mają wyjaśnienia przyczynowo - skutkowe. Przyczynia się do tego prawdopodobnie wspomniany wcześniej w odniesieniu do rozdziału Materiał i metody, nie do końca właściwy zbiór i opracowanie danych.

„Wnioski” – rozdział sprowadza się do przywołania najważniejszych wyników z badań. Zakładając, że uzyskane wyniki zostaną opublikowane, jest nadzieja, że zostanie również przeprowadzona wnikliwa ich analiza i interpretacja eksponująca duży ich potencjał. W obecnej formie rozdział „Wnioski” jest bardzo dobrym podsumowaniem, zbiorem kluczowych informacji wynikających z uzyskanych efektów. Może być ważną podstawą do sformułowania praktycznych wniosków i wykorzystania w praktyce.

Na podstawie wyników w obecnym układzie, również można sformułować wniosek – wnioski - wskazać optymalny sposób i zasadę opasu określonej rasy i/lub mieszańców, w określonych warunkach. Zakładam, że podczas obrony dysertacji te informacje zostaną przez Autora uściśnione i przedstawione.

Kolejne części pracy to: rozdział: -piśmiennictwo w którym wskazano literaturę związaną z omawianą tematyką, -załącznik I zawierający wykorzystaną w pracy ankietę oraz - streszczenie pracy w języku polskim i angielskim.

Praca napisana jest językiem prostym, ale zrozumiałym. Manuskrypt liczy 136 stron. W rozdziale piśmiennictwo faktycznie zamieszczono 113 pozycji, a nie jak podano 115, bowiem dwie prace zostały zamieszczone dwukrotnie (poz. 15 i 17; poz. 51 i 52). Kilkunastu pozycji literatury wykazanej w rozdziale piśmiennictwo, nie zacytowano w pracy (poz.: 3, 12, 35, 39, 41, 45, 47, 49, 50, 53, 58, 77, 100). Dopracowania wymaga również sposób cytowania literatury, jak również poprawność zapisu, zwłaszcza nazwisk jej autorów, np. Choroszy / Choroszczy (poz. 14, 15 a poz. 16 i 17). Liczne błędy techniczne i interpunkcyjne wskazano w recenzowanym egzemplarzu pracy.

Profesor dr hab. inż.

Renata Klebaniuk

Reasumując: całość opracowania w kontekście ustawowych wymagań stawianych rozprawom doktorskim winna odnosić się przede wszystkim do przeprowadzonych badań i ogólnej wiedzy Doktoranta z danego zakresu. Opisane w pracy zebrane wyniki stanowią znaczące źródło informacji, pomimo prostego układu, mają niewątpliwie aspekt praktyczny, łączą też praktykę z nauką, co warto podkreślić. W tym kontekście dysertacja wnosi wkład w rozwój dyscypliny naukowej zootechniki i rybactwo. Wykazane braki i nieścisłości mające charakter uwag, są niezbędne i wskazane do wykorzystania przy naukowym redagowaniu pracy do druku.

#### IV. Wniosek końcowy

Biorąc pod uwagę wszystkie aspekty, zarówno te pozytywne, praktyczne jak i krytyczne dotyczące głównie formy przedstawienia pracy, uważam, że oceniana praca odpowiada warunkom określonym w art. 13 Ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 poz. 1789 ze zmianami) w związku z art. 179 ust. 2 oraz art. 179 ust. 3 pkt 1 i 2b Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1669 z późn. zm.).

W związku z powyższym przedkładam Wysokiej Radzie Naukowej Instytutu Zootechniki – Państwowego Instytutu Badawczego wniosek o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie mgr. inż. Dariusza Pomykały do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

*Profesor dr hab. inż.*

*Renata Klebaniuk*

*Klebaniuk Renata*

*Profesor dr hab. inż.*

*Renata Klebaniuk*